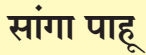

५. काळाची समज

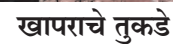
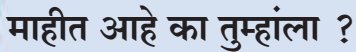
काळाचे तीन भाग आहेत. जो घडून गेला तो भूतकाळ, जो चालू आहे तो वर्तमानकाळ आणि जो येणार आहे तो भविष्यकाळ. आज सोमवार आहे. ‘आज’ हा शब्द वर्तमानकाळ दाखवतो. उद्या माझा वाढदिवस आहे. ‘उद्या’ हा शब्द भविष्यकाळ दाखवतो. काल आजीने मला गोष्ट सांगितली. ‘काल’ हा शब्द भूतकाळ दाखवतो. काळ समजण्यासाठी दिनदर्शिका म्हणजेच कॅलेंडर, शाळेचे वेळापत्रक इत्यादी साधनांचा उपयोग होतो.

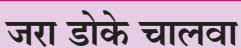
- दिनदर्शिकेचा उपयोग आपण कोणकोणत्या कामांसाठी करतो ?
- दिनदर्शिकेचे पान तुम्ही केव्हा आणि का बदलता ?
- दिनदर्शिकेतील अंक काय सांगतात ?

१		जानेवारी २०१४		वारंवारि/दिन/मास सन्धि १९९५	
रवि	१	२	३	४	५
सोम	६	७	८	९	१०
मंगळ	११	१२	१३	१४	१५
बुध	१६	१७	१८	१९	२०
गुरु	२१	२२	२३	२४	२५
शुक्र	२६	२७	२८	२९	३०
शनि	३१	३२	३३	३४	३५

दिनदर्शिका

इतिहास विषयाचा अभ्यास करताना 'काळ' समजून घेणे गरजेचे असते. एखाद्या ठिकाणी इमारतीचा पाया खोदताना काही वेळेस जुन्या मूर्ती, नाणी, खापराचे तुकडे इत्यादी वस्तू सापडतात. या वस्तू कोणत्या काळातील आहेत, त्याचा अभ्यास केला जातो. अशा अभ्यासातून त्या वस्तूंचा काळ समजतो.

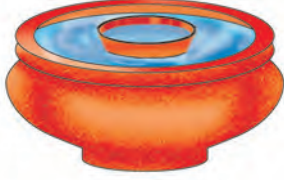
आजचे वर्तमानपत्र दुसऱ्या दिवशी जुने होते, परंतु एखादी गोष्ट आठवली नाही, तर आपण पुन्हा जुनी वर्तमानपत्रे शोधून त्यांतून पाहिजे असलेली माहिती मिळवतो. म्हणजेच, आजचे वर्तमानपत्र उद्ध्या इतिहास सांगणारे महत्त्वाचे साधन बनणार असते.

सांगा पाहू

‘काळ’ मोजण्यासाठी कोणत्या साधनांचा अभ्यास करावा लागतो ?

काळ समजण्यासाठी आपण त्याचे विभाजन करताना सेकंद-मिनिट-तास, दिवस-रात्र, पंधरवडा, महिना, वर्ष अशा प्रकारे करतो. असा काळ आपणांस मोजता येतो. घटिकापात्र, घड्याळ, दिनदर्शिका ही काळ मोजण्याची साधने आहेत.

घटिकापात्र

वाळूचे घड्याळ

दिनदर्शिका

माहीत आहे का तुम्हांला ?

चौदाव्या शतकात युरोपमध्ये वाळूच्या घड्याळाचा उपयोग होऊ लागला. यात एका लाकडी चौकटीत एकमेकांना जोडलेली काचेची दोन भांडी असत. त्या भांड्यांना एका भांड्यातील वाळू दुसऱ्या भांड्यात जाऊ शकेल अशी छिद्रे असत. एका भांड्यात बारीक कोरडी वाळू घालून त्या भांड्याच्या छिद्रावाटे ती सर्व वाळू एक तासात खालच्या भांड्यात पडेल, अशी रचना केलेली असे. सर्व वाळू खालच्या भांड्यात पडल्याबरोबर लगेच घड्याळ उलटे केले जात असे. अशा तऱ्हेने एक तासाचा कालखंड मोजण्यात येत असे. ही घड्याळे भारतातही वापरात होती.

करून पहा

भूतकाळातील आणि वर्तमानकाळातील छायाचित्र खाली दिलेल्या चौकटीत चिकटवा. भविष्यकाळाच्या चौकटीत तुम्ही २० वर्षांनंतर कसे असाल, याचे कल्पनाचित्र काढा.

मी लहानपणी
असा होतो.

मी सध्या
असा आहे.

मी वीस वर्षांनंतर
असा असेन.
कल्पनाचित्र

भूतकाळ

वर्तमानकाळ

भविष्यकाळ

सांगा पाहू

- आपण काळाचे भाग वेगवेगळ्या पद्धतींनी का पाडतो ?

व्यवहाराच्या सोईसाठी आपण काळाचे भाग वेगवेगळ्या पद्धतीने पाडत असतो. उदा., आत्ता, थोड्या वेळापूर्वी, थोड्या वेळानंतर किंवा आज, काल, उद्या या शब्दांचा उपयोग करताना आपण नकळत मनातल्या मनात काळ मोजत असतो.

आपण काय शिकलो

- * व्यवहाराच्या सोईसाठी आपण काळाचे भाग पाडतो. आत्ता, थोड्या वेळापूर्वी किंवा नंतर, असे शब्द वापरताना आपण नकळत काळ मोजत असतो.
- * काळ समजण्यासाठी घड्याळ, दिनदर्शिका, शाळेचे वेळापत्रक इत्यादी साधनांचा उपयोग होतो.
- * काळाचे विभाजन करताना सेकंद-मिनिट-तास, दिवस-रात्र, आठवडा, पंधरवडा, महिना, वर्ष असे भाग करतात.
- * जुन्या वस्तू किंवा इमारती, नाणी, मूर्ती, खापराचे तुकडे किंवा परिसरातील ऐतिहासिक वास्तूंमुळे काळाची समज येते. गावाचा/परिसराचा इतिहास समजण्यास मदत होते.

स्वाध्याय

(अ) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- (१) काळ मोजण्याची साधने कोणती आहेत ?
- (२) काळ समजण्यासाठी आपण त्याचे विभाजन कसे करतो ?

(आ) 'अ' गट व 'ब' गट यांच्या योग्य जोड्या लावा.

'अ' गट

- (अ) जो घडून गेला तो
- (आ) जो चालू आहे तो
- (इ) जो येणार आहे तो

'ब' गट

- (१) वर्तमानकाळ
- (२) भूतकाळ
- (३) काळ
- (४) भविष्यकाळ

उपक्रम

घरातील सर्व सदस्यांचे वाढदिवस असणाऱ्या इंग्रजी किंवा मराठी महिन्यांची क्रमाने मांडणी करा.

